

ТЕОРЕТИЧНА СОЦІОЛОГІЯ: КОНСТРУЮВАННЯ АНАЛІТИЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ

УДК. 316.454.2.

МОВНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК ПЕРЕДУМОВА СОЛІДАРНОСТІ: СОЦІОЛОГІЧНІ РОЗВІДКИ

Г. В. Ляхович, В. В. Чепак

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
Факультет соціології,
просп. Акад. Глушкова, 4-Д, м. Київ,
galinalyakhovich23@gmail.com., chepak02@ukr.net*

У статті досліджено співвідношення солідарності та ідентичності в соціологічному зрізі. За наявності значного кола наукових підходів та проектів ідентичності, все ж залишається недостатньою соціологічна рефлексія категоризації ідентичності та солідарності, а також визначення ролі мови та освіти як консолідуючих чинників у сучасному соціумі. Тому в цій статті розглянуто питання концептуалізації поняття мовної ідентичності у вимірах сучасності. Окреслено наукові підходи до розгляду феномену солідарності як і класиків соціології, так і сучасних дослідників, а саме Е. Дюркгейма, Т. Парсонса, В. Ядова. Проаналізовано теорії зарубіжних дослідників, зокрема П. Бурдьє, Е. Сепіра, П. Сорокіна, які розглядають взаємозв'язок освіти із мовними процесами та обґрунтовують символічну роль мови в процесі соціальної солідарності. Звернено увагу на проблематику мовної ідентичності як передумови солідарності сьогодення внаслідок змін традицій, зростання невпевненості, динамізму. Визначено, що мовна ідентичність є передумовою солідарності, а мова та освіта – чинниками консолідації суспільства.

Ключові слова: мовна ідентичність, соціальна солідарність, освіта, мова, сучасність.

Постановка проблеми. Кожен індивід має характерні індикатори «членства в групі». Ці індикатори надзвичайно мінливі, адже на них впливають множинні персональні ідентичності, зумовлені зв'язками індивіда з соціальним, фаховим чи локальним середовищем, освітою, походженням, статтю тощо. Так, відомий дослідник, автор роботи «Протистояння цивілізацій та зміна світового порядку» С. Гантінгтон зазначив: «Ми знаємо, ким ми є, лише після того, як дізнаємось, ким ми не є, і часто лише тоді, коли знаємо, проти кого ми» [1]. Людям взагалі властивий потяг до солідарності як атрибуту ідентифікаційної характеристики. Індивід вибудовує своє

життя на переконанні про те, що відрізнятись один від одного – це природно. Та в звичайних умовах індивіди рідко замислюються над своєю ідентичністю. Найбільш гостро це відчувається у періоди інституційних перетворень, структурних змін, суспільних трансформацій. Але як впізнати загальні основи солідарності? Ця методологічна проблема для соціолога та й для усього суспільства без розуміння передумов солідарності стає неможливою. За цих обставин дослідницьку увагу привертає проблема мовної ідентичності, що постає в аспекті пошуку підстав для суспільного консенсусу.

У сучасних соціологічних студіях, присвячених різноманітному колу тем, які характеризують українське суспільство, стрижень викладу часто формується на основі поняття ідентичності та солідарності. Зв'язок між соціальною солідарністю і соціальною ідентичністю – як ототожненням особистості з деякою спільністю – очевидний, позаяк без усвідомлення своєї приналежності до чітко окресленої групи немає солідарності з групою і немає відповідних дій. Індивід, «загублений» в складній структурі соціальних диспозицій, відчуває труднощі у визначенні світу «своїх». Без усвідомлення своєї приналежності до чітко окресленої групи в уявленні індивіда немає бажання до солідаристських дій. Переконаність у «схожості» тих, хто об'єднаний поняттям «ми», являє собою основу будь-якої солідаристської практики. По суті, ідентичність важлива як ознака існування тієї чи іншої спільноти, з якою людина може бути солідарна в першу чергу. Власне, і сам факт ідентичності відображає певний пріоритет в уявленнях людини про своє оточення. Тобто наявність спільної ідентичності є передумовою солідарності.

Поняттям солідарності сьогодні все частіше оперують суспільствознавці різних напрямів, які вивчають причини розриву соціальної «тканини» та здійснюють пошуки її регенерації. З огляду на це виникають питання про умови формування солідарності, процеси, які їй передують. Встановлення ролі ідентичності як передумови солідарності ускладнюється її множинністю для конкретної людини, яка може ідентифікувати себе одночасно за кількома рівнями: вона може бути і громадянином держави, і мешканцем конкретного населеного пункту, і представником професійної групи. І хоча ідентичність не тотожна солідарності, вона важлива як ознака існування тієї чи іншої спільноти. Саме солідарність виступає необхідною умовою будь-яких соціальних змін, і в цьому сенсі питання про природу, характер, стан солідарності є одним з ключових питань соціального розвитку. Встановлення пріоритетів у ідентичності індивідів може дати уявлення про потенціал солідарності у суспільстві, а також про можливість досягнення суспільної солідарності і про динаміку цього процесу.

Дослідження солідарності наближає науковця до аналізу мовної ідентичності. Прояв двомовності вимагає нових підходів до розуміння згаданого явища та спонукає до пошуку відповіді в царині ідентичності, чи, точніше, низки ідентифікаційних маркерів, що визначають культурно-світоглядні орієнтації та, врешті, поведінку у мовному середовищі.

Враховуючи міждисциплінарний характер досліджуваної проблематики, за наявності значного кола наукових підходів та проектів ідентичності, все ж залишається недостатньою соціологічна рефлексія категоризації ідентичності та солідарності, а також визначення ролі мови та освіти як консолідуючих чинників у сучасному соціумі. Тому метою даної наукової розвідки є окреслення концептуальних засад співвідношення

ідентичності та солідарності, звертаючи увагу на мову та освіту як чинники консолідації суспільства.

Виклад основного матеріалу. Соціологічний зріз проблеми пов'язаний з вивченням не тільки соціально-культурних, але й мовних детермінант формування групових солідарностей. У соціологічних публікаціях суспільна солідарність визначається як відчуття громадянами себе частиною цілого, як взаємна довіра, як взаємна підтримка соціальних контактів. У західній літературі виділено два компоненти соціальної солідарності: ідеаціональний, який означає суб'єктивну самоідентифікацію індивіда з певною спільнотою, і компонент взаємовідносин, який передбачає соціальні зв'язки всередині спільноти. Сама ж солідарність розглядається як організація індивідів з метою групового виживання, реалізації інтересів чи потреб, що може виникати під впливом зовнішніх загроз або внутрішніх потреб [5, с. 41].

З моменту становлення соціології як самостійної суспільствознавчої дисципліни тематика солідарності мала серйозні підстави претендувати на статус одного з головних напрямків соціологічних досліджень: досить згадати, яку увагу солідарності приділяв класик соціології Еміль Дюркгейм. Власне, для дослідника солідарність виступає як синонім нормального стану суспільства, а її відсутність – як відхилення від нього або соціальна патологія. На думку Е. Дюркгейма, соціальна солідарність – головна сила, що цементує і об'єднує суспільство, створює суспільне ціле. Солідарність заснована на колективній свідомості – сукупності загальних вірувань і відчуттів, які поділяють члени однієї групи або суспільства. Колективна свідомість відображає характер народу, його ідеали і традиції [4, с. 51]. Очевидним фактом, який символізує солідарність, Дюркгейм вважав право. Класифікуючи види права, автор виокремлює відповідні їм види соціальної солідарності, а саме: для репресивного права характерна механічна солідарність, для реститутивного права – органічний тип соціальної солідарності [4, с. 57]. По суті, в роздумах дослідника з приводу феномену соціальної солідарності найбільше виділявся морально-психологічний аспект. На думку класика, розподіл праці можна вважати однією з основних засад для формування соціальної солідарності.

Проблематиці солідарності приділяв увагу і Т. Парсонс, який розглядав солідарність в контексті процесу інтеграції соціальної системи. Автор наголошує, що головним при розгляді солідарності є динамічний процес, що виступає найважливішою умовою стабільності та відтворення соціальної системи [6]. Таким чином солідарність, на думку американського теоретика, є, з однієї сторони, феноменом об'єктивованого характеру, як і соціальна система, а з іншої – динамічним явищем, зумовленим комплексом повсякденних взаємодій акторів.

Аналізуючи роздуми класиків з приводу феномену солідарності, можна зробити висновок, що соціальна солідарність у їхній інтерпретації ґрунтуються на поділі праці, загальних ідеях, моральних правилах, ритуалах і загальних почуттях, які відображають прихильність суспільству. Проте в соціології другої половини ХХ – початку ХХІ століття соціальна солідарність розглядали здебільшого в спеціалізованих аспектах, і головну увагу дослідників було зосереджено на відносинах солідарності всередині окремих груп. Серед сучасних дослідників варто звернутись до інтерпретації солідарності в роботах В. Ядова. На думку російського соціолога, соціальна солідарність – це передусім:

- а) феномен свідомості, базований на самоідентифікації індивіда з певною спільнотою, що сприймається ним як своя, представники якої переслідують спільні інтереси, спроможні на організовані колективні дії для організації цих інтересів, заради чого індивід делегує даній спільноті частину відповідальності за себе та готовий прийняти частину відповідальності за інших;
- б) процес групової динаміки, що характеризується появою спільнот, які мають спільні інтереси, приймають на себе відповідальність за членів групи або більшої спільноти і делегують кожному члену частину відповідальності за спільну справу [8, с. 11–12].

Отже, соціолог акцентує увагу на двоїстій природі солідарності, до якої відносяться макросоціальні ініціативи влади і мікросоціальні інтеракціоністські практики повсякденності, позаяк на сучасному етапі солідарність носить більш рефлексивний характер, передбачає активну роль індивіда в її формуванні.

Незважаючи на відмінності в соціологічних підходах до розгляду поняття солідарність, можна вважати, що суспільство задає індивіду соціально-культурні рамки солідаризації; потреба включення в соціальні зв'язки є корінною властивістю людської особистості, яка змушена пасивно або активно самовизначатися в системі різноманітних груп і спільнот; ступінь активності суб'єкта залежить і від соціально-культурних норм суспільства, і від індивідуальних особливостей.

Для того, щоб зрозуміти співвідношення понять «солідарність» та «ідентичність», варто акцентувати увагу на механізмах солідарності. Основа для виникнення спільності – суб'єктність, яку можна інтерпретувати як здатність діяти для реалізації своїх цілей, співвідносячись при цьому з якимись вимогами і намірами інших учасників взаємодії. Отже, перший компонент суб'єктності – здатність діяти. Другий – здатність встановлювати правила. З яких характеристик складається суб'єктність? Ми можемо говорити про суб'єктності як про «профілі» деякої спільності. Дуже часто ці параметри динамічні, – у них є своя історія, логіка розвитку. Це допомагає нам описувати ту чи іншу спільноту з урахуванням соціальної внутрішньогрупової динаміки.

Ідентичність в такому контексті постає як параметр солідарності, а саме усвідомлення і переживання людьми своєї причетності до даної спільноти, групи. Формування спільної ідентичності – це, свого роду, створення певної «повсякденної теорії про те, хто я такий», що має силу позитивного емоційного підтвердження. Поняття солідарності для емпіричних цілей ми визначаємо, як процес перерозподілу відповідальності. Це здатність групи брати відповідальність за своїх членів, а з їхнього боку – готовність приймати на себе відповідальність за існування «своєї» групи. Солідарність надбудовується над ідентичністю. При цьому ідентичність може легко існувати без солідарності.

Звісно, будь-який аспект ідентичності людини може стати основою для солідаризації, тому доцільно вести мову про солідаризацію на основі інтересів, цінностей. Розглянемо, зокрема, цінність мови та цінність освіти як важливих чинників консолідації суспільства. Вважаємо за доцільне зосередити увагу на мовній ідентичності як передумові соціальної солідарності, адже мова може символізувати ідентичність, солідарність, згуртованість.

Мова – це не тільки засіб комунікації, але й потужний соціальний механізм, який можна використати як каталізатор соціальної єдності, символічний капітал, що вказує на приналежність до відповідної соціальної страти. Освіта, як потужний консолідуючий чинник, формує відповідне соціальне середовище, впливає на солідарність, стає одним з основних об'єднувальних чинників відчуття належності до тієї чи іншої спільноти. Так, освіта створює ідентифікації членів групи, скріплює їхню солідарність і в той же час підтримує соціальну дистанцію. В такому розумінні мовна ідентичність реалізується в інституті освіти, а освіта, у свою чергу, задає координати для ідентифікаційних практик. Крім того, академічне середовище формує специфічні категорії сприйняття та оцінки, за допомогою яких індивід ідентифікує себе по відношенню до соціальних вимірів сучасності.

Вперше функцію мови, як символу соціальної солідарності, відмітив американський лінгвіст Е. Сепір: «Будь-яка група людей, навіть найменша, прагне розвивати мовні особливості, які виконують символічну функцію виокремлення даної групи із більшої» [7, с. 312]. Учений висунув напрочуд лаконічну формулу, яка розкриває сутність цієї функції: він говорить про те, як «ми» дорівнює твердженню «він один із нас». Ця установка дає великі можливості для розкриття символічного потенціалу будь-яких явищ мовного універсалу. Дослідник зазначає: «Більш правильним є твердження, що спочатку мова є звуковою реалізацією тенденції розглядати явища дійсності символічно, що саме ця властивість зробила її зручним засобом комунікації» [7, с. 312].

Разом з Е. Сепіром подібну думку висловлює П. Сорокін, який, розглядаючи мовне угруповання (так він називає етномовну спільноту), робить висновок: «Солідарність одномовних осіб є солідарністю осіб однієї культури, одного соціально-психічного покрою... спільність мови є тією умовою, яка викликає притягання одномовних осіб, сприяє перетворенню розрізнених індивідів на узгоджену, організовану єдність, інакше кажучи, сприяє створенню особливої солідарності між одномовними особами» [5, с. 61]. У цьому тлумаченні солідарність постає як позитивний модус взаємин індивідів, що передбачає співзвучність установок і поведінки взаємодіючих учасників, коли вони взаємно допомагають один одному в досягненні своїх цілей.

Велику роль в обґрунтуванні символічної ролі мови в процесі мовної ідентифікації зіграли роботи французького соціолога П'єра Бурдьє [1, 2]. Тут варто додати про роль взаємозв'язку освіти із мовними процесами. Дослідник акцентує увагу на активній позиції соціального «агента», включеного в мережі соціальних взаємин, в рамках яких він прагне розширити «поле» свого впливу, використовує «символічний капітал» досягнутого соціального статусу та індивідуальних можливостей. Групи та спільноти, з якими індивід солідаризується, володіють аналогічним «символічним капіталом» (влада, престиж, можливість впливу на інших). У своїх роботах П. Бурдьє акцентує увагу на тому, що будь-який мовний акт є продуктом зіткнення між лінгвістичним габітусом та лінгвістичним ринком. Лінгвістичний габітус – це набір соціально встановлених диспозицій, який зумовлює схильність говорити певним чином і висловлювати певні речі (виражати інтерес) та мовну компетентність, що визначається лінгвістичною здатністю породжувати нескінченну кількість граматично правильних висловлювань і водночас соціальною здатністю адекватно використовувати цю компетентність у даній

ситуації. В інтерпретації П. Бурдье шкільний ринок – це ринок мовний, і оскільки мовний ринок цілком підкоряється вирокам охоронців легітимної культури, шкільний ринок цілком підкоряється мовним продуктам панівного класу і застосовує санкції до тих, початковий капітал яких є мізерним: у представників найбільш знедолених класів культурний капітал невеликий, невелика і готовність збільшувати цей капітал за допомогою шкільної освіти; шкільний ринок карає їх за це, і наслідком неуспішності стає вимушене або добровільне виключення із шкільної системи [1, с. 5]. П. Бурдье також зазначає, що шкільна система наділена достатньою владою, щоб протягом тривалого терміну насаджувати певну мову. Освіта мовного ринку створює умови об'єктивної конкуренції, в рамках якої і за допомогою якої легітимна компетенція може функціонувати як мовний капітал, що приносить в результаті кожного соціального обміну прибутки у формі відмінностей. Йдеться не про символічну владу, яку педагоги можуть набувати над мовою в індивідуальному порядку, а про той внесок, який вони, навіть не маючи усвідомлених намірів, вносять у виробництво і примусове поширення особливої мови – тієї, яка відрізняється від інших [1, с. 3].

Згідно з П. Бурдье, саме соціальні інституції уможливають функціонування мови та створюють умови виникнення смислу. По суті, для П. Бурдье джерелом смислу стають соціальні інституції, які диференціюють мовні практики, формуючи як самого мовця, так і середовище, в якому розгортається його мовна діяльність. Мовна ідентичність включає в себе не тільки спільну для її носіїв мову, а також володіння персональними, в даному випадку освітніми маркерами, які важливі як для самої людини, так і для інших.

Солідарність може бути пов'язана з глибинними згодами щодо того, що правильно, а що хибно. Навіть те, що люди використовують одну і ту ж мову, вимагає певного консенсусу. Повертаючись до питання про мовну ідентичність як передумову солідарності, варто зазначити, що суттєвою перешкодою є брак послідовності громадян у їхніх мовних вподобаннях. Приміром частка тих, хто вважає українському мову рідною та тих, хто її використовує у повсякденних практиках може суттєво різнитися. Людина використовує ту чи іншу мову, аби підкреслити слушну в певний момент ідентичність з метою консолідації із спільнотою. Вибору мови як об'єднувального чинника сприяють такі контексти:

- 1) залежно від моменту, ситуації, коли віддається перевага певній мові або мовному варіанту;
- 2) мова обирається в конкретний момент, тобто коли мовець сам відчуває потребу використання мови, оскільки оточення очікує від нього саме її використання або коли група, яка бере участь у комунікації, впливає на поведінку мовця;
- 3) кожний акт мовного вибору виступає засобом вираження і осягнення цінностей даної культури [3, с. 101–105].

Очевидно, що контекст, який впливає на формування мовної ідентичності як передумови солідарності, включає мовну ситуацію, яка в Україні характеризується асиметричною українсько-російською двомовністю, мовних особистостей – потенційних партнерів комунікації, а також все оточення.

Висновки. Рефлексія з приводу категоризації соціальної солідарності, основних її характеристик, сфер реалізації та перспектив є сьогодні вкрай необхідною для наукового дискурсу. До найбільш загальних характеристик солідарності, сформульованих класиками соціології, належать, по-перше, визнання символічного комплексу (що включає в себе норми, цінності і вірування) як базової складової соціальної солідарності; по-друге, зв'язок соціальної солідарності з проблемою відтворення соціальної системи: будь-яке суспільство можливе тільки за наявності певного рівня соціальної консолідації.

Однак сучасне суспільство набагато складніше тієї моделі соціального устрою, про яку вели мову класики соціології. На сучасному етапі солідарність носить більш рефлексивний характер, передбачає активну роль індивіда в її формуванні, тому основну увагу сучасні дослідники сфокусували на відносинах солідарності всередині окремих груп.

Як ми спробували продемонструвати, передумови та джерела солідарності в сучасному суспільстві включають ідентичності та приналежності спільнот. Ідентичність в такому контексті постає як параметр солідарності, а саме усвідомлення і переживання людьми своєї причетності до даної спільноти, групи. Зокрема, концептуальне поле аналізу мовної ідентичності як передумови солідарності може бути окреслене в модусах причетності, ототожнення, прихильності до певних колективних сегментів, що мають визначені соціально-просторові, культурно-мовні виміри.

Мовна ідентичність як передумова солідарності розглядається не як процедура механічної приналежності та тотожності, а як комплекс уявлень про інших та себе, що сформований внаслідок співвіднесення з певною мовною спільнотою та визнання значущих мовних орієнтирів, яке зумовлює мотивацію узгодження, визнання, солідарності. Цінність мови та цінність освіти як важливих чинників консолідації суспільства можна проінтерпретувати, взявши за основу теорію П. Бурдьє, як символічний капітал, що вказує на приналежність до відповідної соціальної страти. Мовна ідентичність реалізується в інституті освіти, а освіта, у свою чергу, задає координати для ідентифікаційних практик.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Бурдьє П.* О производстве и воспроизводстве легитимного языка [Електронний ресурс] / П. Бурдьє // Отечественные записки. – 2005. – Режим доступу до ресурсу: : <http://www.philology.ru/linguistics1/burdye-05.htm>.
2. *Бурдьє П.* Социология социального пространства / П. Бурдьє. – Москва : Алетейя, 2007. – 288 с.
3. *Вахтин Н. Б.* Социоллингвистика и социология языка / Н. Б. Вахтин, Е. В. Головкин. – Санкт-Петербург : Издательский центр «Гуманитарная академия», Европейский университет в Санкт-Петербурге, 2004. – 336 с.
4. *Дюркгейм Э.* О разделении общественного труда / Э. Дюркгейм. – Москва : Канон, 1996. – 432 с.
5. *Макеев С. А.* Социальные идентификации и идентичности / С. А. Макеев, С. Н. Оксамитная, Е. В. Швачко. – Киев : Ин-т соціології НАН України, 1996. – 173 с.
6. *Парсонс Т.* О структуре социального действия / Т. Парсонс. – Москва : Академический Проект, 2000. – 880 с.
7. *Сепир Э.* Избранные труды по языкознанию и культурологии / Э. Сепир. – Москва : Прогресс, 1993. – 665 с.

8. Ядов В. А. Солидаризация рабочих в российской действительности : замысел исследования и теоретические предпосылки / В. А. Ядов // Солидаризация в рабочей бреде : социальное и индивидуальное / В. А. Ядов. – Москва, 1998. – С. 6–20.

REFERENCES

1. *Burd'je P.* O proizvodstve i vosproizvodstve legitimnogo yazyka [On the production and reproduction of a legitimate language] / P. Burd'je // Otechestvennye zapiski, 2005, <http://www.philology.ru/linguistics1/burdye-05.htm>. [in Russian]
2. *Burd'e P.* Sotsyologiya sotsyal'nogo prostranstva [Sociology of Social Space] / P. Burd'je // Moskva: Aleteyya, 2007. [in Russian]
3. *Diurkheim E.* O razdelenii truda [On the division of social labor] / E. Diurkheim // Moskva: Kanon, 1996. [in Russian]
4. *Makeev S.* Sotsyal'nyje identifikacyi i denticnosti [Social identification and identity] / S. Makeev // Kyiv: Instytut sotsioloхиi NAN Ukrainy, 1996. [in Russian]
5. *Parsons T.* O strukture sotsyal'nogo dejstviya [On the structure of social action] / T. Parsons // Moskva: Akademicheskyi Proekt, 2000. [in Russian]
6. *Sepir E.* Izbranyje raboty po lingvistike i kul'turologii [Selected works on linguistics and culturology] / E. Sepir // Moskva: Prohress, 1993. [in Russian]
7. *Vakhtin N.* Sotsyolingvistika i sotsyologiya yazyka [Sociolinguistics and sociology of language] / N. Vakhtin // Izdatel'skij tsentr «Humanytarnaya akademyia». Evropejskij unyversytet v Sankt-Peterburhe. Sankt-Peterburh. 2004. [in Russian]
8. *Yadov V.* Solidarizaciya rabochih v rossijskoj dejstvitel'nosti: zamysel issledovaniya i teoreticheskije predposylki [The consolidation of workers in the Russian reality: the design of the research and the theoretical premises] / V. Yadov // Solydaryzatsiya v rabochei brede: sotsyal'noe yyndyvdyual'noe. Moskva: Institut sotsyologii NANU, 1998. [in Russian]

Стаття надійшла до редколегії 14.02.2016

Прийнята до друку 21.03.2016

LANGUAGE IDENTITY AS PREREQUISITE OF SOLIDARITY: SOCIOLOGICAL STUDIES

H. Lyakhovich, V. Chepak

*Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Faculty of Sociology, 4D Prospekt Hlushkova, Kyiv,
galinalyakhovich23@gmail.com., chepak02@ukr.net*

This paper examines the relationship of of solidarity and linguistic identity in the sociological cut. If there is a significant range of scientific approaches and projects identity still remains insufficient reflection sociological categorization of identity and solidarity, and to identify the role of language and education as a consolidating factor in modern society. This article examines the conceptualization of the notion of linguistic identity in suchasnocti dimensions. Outlined scientific approach to the phenomenon of solidarity as the classics of sociology and researchers, such as E. Durkheim, T. Parsons, V. Iadov. Foreign researchers analyzed the theory, including P. Bourdieu, E. Sapir, P. Sorokin, who view the relationship of

language education processes and justifying the symbolic role of language in social solidarity. Attention is drawn to problematization of identity in late modernity conditions due to changes in traditions, rising uncertainty, dynamism. Determined that the language is a prerequisite for solidarity identity and language and education – factors of social consolidation.

Keywords: linguistic identity, social solidarity, education, language, modernity.